

Objektiva förutsättningar

Skadeståndsrätt - Objektiva förutsättningar - Subjektiva förutsättningar

Kortfattat

- 1. Skada** För att skadeståndsansvar ska kunna aktualiseras måste först och främst en skada ha inträffat. Detta kan vara en personskada, sakskada eller annan typ av enligt skadeståndslag. Skadan måste vara påvisbar och konkret.
- 2. Handling eller underlåtenhet** Inom skadeståndsrätten är det centralt att någon form av handling eller underlåtenhet att agera ligger till grund för skadan. Detta kan vara allt från en aktiv handling som direkt orsakar skada till en passivitet där någon misslyckas med att förhindra en skada trots skyldighet att agera.
- 3. Adekvat kausalitet** Det måste finnas ett rimligt orsakssamband mellan handlingen (eller underlåtenheten) och den uppkomna skadan. Kausalitet inom skadeståndsrätt innebär att handlingen är en direkt och naturlig orsak till skadan. Det är inte tillräckligt att handlingen bara indirekt har bidragit till skadan; den måste vara en avgörande faktor i skadans uppkomst.
- 4. Frånvaro av ansvarsfrihetsgrunder** Slutligen måste det fastställas att inga ansvarsfrihetsgrunder föreligger. Detta innebär att skadeståndsansvar inte uppkommer om handlingen kan rättfärdigas genom nödvärn, nöd eller samtycke. Dessa ansvarsfrihetsgrunder utgör undantag från regeln och skyddar den handlande från ansvar under vissa specifika och strikt reglerade omständigheter.

Skada

Ekonomiska skador består av **personskador**, **sakskador** och **ren förmögenhetsskada**. Personskador och sakskador handlar om direkt fysisk skada på person eller egendom. Ren förmögenhetsskada avser ekonomiska förluster som inte direkt är kopplade till person- eller sakskada. Exempel på ren förmögenhetsskada inkluderar förlust av inkomster eller ökade kostnader som inte är förbundna med fysisk skada. Dessa skador kan uppkomma genom olika situationer som affärstvister eller konkurrenshandlingar som inte leder till person- eller sakskada.

Ideella skador inkluderar **kränkning** och **särskild anhörigersättning**. Kränkningar uppstår när någons personliga frihet, frid eller ära angrips, vilket kan leda till skadeståndsansvar, speciellt om det finns ett brottsligt handlande bakom. Särskild anhörigersättning gäller när någon dör till följd av en handling som uppfyller kraven för skadeståndsskyldighet, vilket ger de anhöriga rätt till ersättning för den sorg och det lidande som följt på grund av dödsfallet. Till de ideella skadorna hör även sådana "följdeffekter" av personskada: **sveda och värk** är de fysiska och psykiska lidanden som en person upplever direkt i samband med en skada eller olycka, medan **lyte och men** ersätter den varaktiga nedsättningen av livskvaliteten på grund av permanenta skador eller bestående besvär.

Handling & Underlåtenhet

Handling refererar till aktiva åtgärder som direkt påverkar en situation och kan leda till skada. Denna kategori kräver att individen tar hänsyn till potentiella risker för att undvika skador. Exempelvis inkluderar det situationer där någon orsakar en olycka genom att köra bil, riva ner en säkerhetsanordning, eller på annat sätt aktivt ändrar en miljö som kan medföra fara för andra. I dessa fall bedöms ansvar utifrån om individen borde ha agerat annorlunda för att undvika skadan.

Underlåtenhet handlar om (ansvarsgrundande) passivitet, där en person misslyckas med att agera när det finns ett behov. Generellt sett kräver skadeståndsansvar utifrån underlåtenhet att handla någon form av särskild plikt att agera. Detta kan exempelvis vara fallet när en person ser ett farligt hinder på en väg men väljer att inte åtgärda situationen, trots att detta kunde gjorts utan risk eller större besvär. Skadeståndsansvar för underlåtenhet är dock mindre frekvent och beror ofta på specifika juridiska skyldigheter som pålagts genom lag eller avtal.

Adekvat kausalitet

Adekvat kausalitet är ett grundläggande begrepp inom skadeståndsrätten som kopplar samman en händelse med dess följder. För att skadeståndsskyldighet ska uppstå måste det föreligga ett orsakssamband där det skadegörande handlandet faktiskt orsakat skadan. Detta gäller både vid culpaansvar och vid strikt ansvar.

Adekvat kausalitet innebär att skadan inte bara ska vara en direkt följd av händelsen, utan också att det ska vara en förutsebar och rimlig följd. Det räcker inte att en händelse tekniskt sett har orsakat skadan; sambandet måste också vara påtagligt och förväntat enligt vad man normalt kan förutse.

I praktiken innebär detta att domstolar måste göra en noggrann bedömning av om skadan rimligen kan ses som en följd av den händelse som ansvar utkrävs för. Detta inkluderar att överväga alla relevanta omständigheter som kan ha bidragit till skadan och i vilken mån dessa var förutsebara.

Nedan är överkurs, men kan möjligen hjälpa till vid förståelse

Tillräcklig och Nödvändig Betingelse

Orsakssambandet kan analyseras genom begreppen "tillräcklig betingelse" och "nödvändig betingelse":

- Tillräcklig betingelse innebär att händelsen i sig är tillräcklig för att skadan ska inträffa.
- Nödvändig betingelse betyder att utan händelsen skulle skadan inte ha inträffat.

Dessa två begrepp används för att avgöra om det föreligger stark eller svag kausalitet i ett skadeståndsfall.

Utlösande Faktorer och Konkurrerande Orsaker

I många fall är det inte bara en händelse som bidrar till skadan, utan flera faktorer kan samverka. Om en händelse fungerar som den utlösande faktorn även om andra omständigheter också spelar in, kan det fortfarande räknas som adekvat kausalitet. Detta är speciellt relevant när man bedömer skador

som uppstår i en kedja av händelser där varje led är kopplat till det nästkommande.

Sammanfattningsvis är adekvat kausalitet en central del i bedömningen av skadeståndsansvar och kräver en detaljerad och noggrann analys av händelseförloppet och dess rimliga följder, med syftet att säkerställa rättvisa och relevanta juridiska utfall.

Exempel

Trafikolycka med överraskande följd: En person kör för fort och orsakar en trafikolycka där en annan bil skadas. Om bilen, på grund av olyckan, hamnar på en plats där den senare träffas av blixten, kan det vara så att den omedelbara olyckan anses vara en adekvat orsak till bilskadan, men att bilen träffas av blixten kan betraktas som en icke-adekvat följd.

Oavsiktlig Brand: En person röker i sängen vilket leder till en brand. Om branden inte bara förstör personens lägenhet utan också sprider sig till och förstör grannlägenheter, är skadan på grannlägenheterna normalt en adekvat följd av den initiala oaktsamheten.

Underlåtenhet att varna: Om en fastighetsägare underlåter att sätta upp varning för vått golv och en besökare faller och skadar sig, är skadan en adekvat följd av underlåtenheten. Men om besökaren, till följd av fallet, senare utvecklar en sjukdom till följd av en infektion fången under sjukhusvistelsen, kan detta kräva adekvansbedömning.

Ansvarsfrihetsgrund

Även om någon, genom handling, orsakat en rimlig skada så kan skadevållaren slippa ansvar. Detta om skadan uppstått i en situation då det finns objektiva ansvarsfrihetsgrunder. Dessa är desamma som i straffrätt och därför stöder man sin bedömning på de lagrum som finns i brottsbalkens (BrB) 24 kapitel.

Nödvarn BrB 24:1

Nödvarn innebär att en person har rätt att försvara sig mot pågående eller överhängande olaga angrepp. Om en person handlar i nödvärn, är denne fri från straff- och skadeståndsansvar för skador som tillfogas angriparen under försvaret. En central del i nödvärnsrätten är proportionaliteten mellan det försvarande våldet och angreppet. Överskrider man vad som är proportionerligt, kan det leda till ansvar, men det finns vissa undantag som nödvärnsexcess där en person kan bli fri från ansvar om det varit svårt att besinna sig i stunden.

Nöd 24:3

Nöd används för att beskriva situationer där en person måste skada annans egendom för att undvika ett större omedelbart och överhängande hot mot sig själv eller andra. Om handlingen är nödvändig och proportional mot hotet, anses den vara berättigad. Nöd rättfärdigar att man bryter mot lagen för att förhindra större skada eller fara, och man är därmed fri från både straff- och skadeståndsansvar. Dock, om handlingen i nöd går utöver vad som krävs, kan skadestånd fortfarande bli aktuellt, om än eventuellt jämkat.

Samtycke 24:7

Samtycke som ansvarsfrihetsgrund innebär att om någon uttryckligen eller underförstått går med på att utsättas för en risk eller skada, är den andra parten fri från ansvar för de skador som uppkommer som en följd av den handlingen. Ett exempel kan vara sportaktiviteter där deltagarna accepterar vissa risker som del av spelet. Dock måste samtycket vara informerat och frivilligt. Handlingar som är oförsvarliga är inte rättfärdigade av samtycke, speciellt om de medför oproportionerligt stor skada eller risk.

Sammanfattningsvis, om skada uppstår i ovanstående situationer slipper skadevållaren alltså ansvar för att ersätta. Personen kan även slippa eventuellt brott som har begåtts av samma anledning (mer om det i momentet som handlar om straffrätt).

From:
<https://www.juridik.kristiansen.nu/> - Juridik på gymnasiet

Permanent link:
<https://www.juridik.kristiansen.nu/doku.php?id=skadestandsraett:objektiva&rev=1713950458>

Last update: **2024/04/24 09:20**

